

nøglehullet

37. ÅRGANG
NR. 2 • 2020

TIL LOKAL-
HISTORIEN

NYT FRA LOKALHISTORISK ARKIV & FORENING I ALLERØD KOMMUNE

Dæmpegaard ligger naturskønt nordligst i Blovstrød sogn med sine markante gulkalkede længer af høj bevaringsværdi. Alligevel er ejendommen truet, for Naturstyrelsen har ikke længere brug for de fine gamle bygninger i Tokkekøb Hegn og har stort set opgivet at sælge eller udleje. Der kan blive tale om at nedrive hele gården, selvom vi naturligvis synes, at den gamle skovridergård bør bevares og videreføres med statsejet vedligeholdelse eller på anden måde reddes. Her er virkelig tale om en trestjernet kulturhistorisk seværdighed, der må kunne anvendes til gode formål, og fortsat være en pryd for Nordsjælland.

LAFAK og Corona

Arkivet og Foreningen har som mange andre været mere eller mindre nedlukket fra medio marts som følge af regeringens og folketingets beslutninger i forbindelse med inddæmningen af Covid-19 smitten.

Vi følger naturligvis de officielle retningslinjer. Det betyder, at Arkivet ikke vil være åbent før efter sommerferien. Dog er det muligt at komme i kontakt med arkivleder Birthe Skovholm på telefon 48170891 eller mail lafak@lafak.dk, ligesom vi arbejder med medlemsbladet Nøglehullet, jubilæumspublikation og jubilæumsudstilling i anledning af Allerød Kommunes 50 år.

Alle medlemsaktiviteter er udskudt til efter august måned, hvor vi vender stærkt tilbage.

God Sommer!
John Nørskov Hansen
formand

Dæmpegård

Udsat Medlemsudflugt

Når det igen bliver muligt at forsamles 50 personer på forsvarlig vis, vil vi holde vores sædvanlige medlemsudflugt.

Den skal i år gå til **Dæmpegård, Dæmpegårdddyssen og Frederik den 7.'s Vej**, fordi det er et fantastisk smukt natur- og kulturhistorisk område, og fordi Skov- og Naturstyrelsen ønsker at nedrive den gamle skovridergård, Dæmpegård, der kan trække sin historie helt tilbage til 1788.

I stedet foreslår de, at der bygges et shelter!

Hold øje med dato, tidspunkt og mødested på vores hjemmeside www.lafak.dk og i Allerød Nyt.

Denne artikel skrev Allerøds første borgmester, Oskar Jensen til jubilæumsavisen, der i 1995 udkom i anledning af, at Allerød havde været storkommune i 25 år. Avisen blev husstandsomdelt og udgivet som sektion 3 af Allerød Nyt nr. 13/1995.

FRA SOGNERÅD TIL BYRÅD

En kommune bliver født

1. april 1970 sammenlægges Blovstrød, Lillerød og Lynge-Uggeløse kommuner til én kommune.

Forud for en fødsel går altid et svangerskab. Det gælder også for kommuner. Der var nok forskellig holdning til sammenlægningen i de tre kommuner. Lillerød manglede udviklingsmuligheder og plads omkring sig og var meget positiv. Blovstrød havde alt, kunne alt og ville alt og var imod sammenlægningen, hvor Lynge-Uggeløse kommune befandt sig midt imellem. Man kunne nok se nogle fordele ved stordriften med de opgaver, der ville blive lagt ud til kommunerne. Imod talte, at vi havde det godt, som vi havde det, en passende og styret udvikling, en sund økonomi, og de 5.000 mennesker vi var, var et passende og overskueligt samfund. Så

Oskar Jensen på en typisk 'borgmestertopgave' - vist nok noget med indsamling til en sportshal i Lynge?

hvorfor egentlig sammenlægning, og hvis det endelig skulle være, passede vi ikke bedre sammen med Slangerup? Passede Blovstrød ikke bedre sammen med Hørsholm? Kunne der laves en ny naturlig grænse for Lillerød fra Kongevejen i øst til en kommende motorvej i vest, en motorvej, som ingen vidste om kom eller hvornår, eller hvor den nøjagtig skulle ligge.

Og den løsning ville jo så også splitte såvel Blovstrød som Lynge-Uggeløse kommuner. Indenrigsministeriets afgørelse var klar: Blovstrød, Lillerød og Lynge-Uggeløse kommuner sammenlægges til én kommune, dog med enkelte justeringer. I vest går

Lindholm-området til Slangstrup (fra Uggeløse Skov), nogle mindre reguleringer i nord mod Hillerød, og området øst for Ellebækken går fra Blovstrød til Hørsholm. Det sidste var produktet af en folkeafstemning afholdt af Blovstrød sogneråd.

Så var grænsen stukket ud, og sammenlægningen var en realitet pr. 1. april 1970.

Det praktiske i forbindelse med sammenlægningen blev varetaget af de tre sognerådsformænd med hver en bisidder, og de seks udgjorde sammenlægningsudvalget. Jeg var blevet sognerådsformand 1. februar 1969 i Lynge-Uggeløse og blev derved inddraget i arbejdet.

Resultatet af sammenlægningsudvalgets arbejde var ikke overvældende, men vi fik dog planlagt borgmesterkontoret og regnskabsafdeling anbragt på Kirkehøvegaard, skattekontoret i Blovstrød og teknisk forvaltning i Lynge, alt sammen i de hidtidige kommunekontorer. Kulturforvaltningen på Lillerød Skole og socialforvaltningen i huset, hvor nu Lokalhistorisk Arkiv & Forening har hjemsted. [Træhuset på Frederiksborgvej 49 - på hjørnet af Prøvestensvej. Arkivet flyttede i 2002].

Hvad skulle kommunen så hedde?

Det naturlige ville være at bevare Lillerød som det mest centrale, og

Blovstrød Kommunekontor var indrettet i den ledigblevne skovridergård, opført til skovrider Hauberg i 1904. I dag er det Kongevejsskolen.

Lillerød Kommune købte i 1948 Kirkehøvegaard til kommunekontor. Som bekendt flyttede LAFAK ind i hovedbygningen i 2002 - efter Politiets fraflytning.

i øvrigt med sine 7.000 indbyggere den største af de tre kommuner, men med lokalpatriotismen i behold, både fra Blovstrød og Lynge-Uggeløse, kunne der naturligvis ikke være tale om dette. Jeg foreslog ”Ravnsholt kommune” efter Ravnsholt Skov, men stødte på, at der allerede var godkendt en ”Ravnholm kommune”, og at ligheden var for stor.

Så dukkede navnet ”**Allerød**” frem. Telefoncentralen og stationen havde længe heddet Allerød, og da navnet jo havde en vis historie bag sig (Allerødtiden), og bydelen Allerød grænsede op til Lillerød, men i øvrigt var Blovstrød sogn, faldt det hurtigt på plads.

Det var vedtaget, at det nye byråd

skulle have 19 medlemmer.

Valget i foråret 1970 blev afholdt i de gamle kommuner, og således, at resultatet blev set under eet for den nye kommune, og så var det simpel regnekunst at finde resultatet.

Venstre med 5 mandater kunne, sammen med konservative med 4 og med hjælp af det radikale medlem, mønstre det flertal på ti, der skulle sikre borgmesterposten. De konservative erklærede sig klar til at stemme på Vestres kandidat, men hvem var han? Venstre havde egentlig to, men ingen af disse kunne samle de ti stemmer, og så var jeg den sidste mulighed - og blev til stor overraskelse, mest for mig selv, Allerøds første borgmester.

De gamles Hus - Lyngø-Uggeløse

Lyngø Kommune boede i den højre fløj i De gamles Hus på Hillerødvej, der også husede biblioteket (tv.) - og nu hedder Lyngøhus.

Det er en af borgmesterens opgaver at lede byrådets møder og sørge for, at byrådet træffer en afgørelse i sagerne. Som regel ved man inden mødet, hvad afgørelsen vil blive. I denne situation var det imidlertid lidt anderledes. Det var ofte lokalpolitikken, der styrede. Var det et Blovstrødproblem, hang Blovstrødderne sammen som ærtehalm, var det et Lillerødproblem holdt Lillerødderne sammen, og med Lyngø, var det såmænd ikke bedre. Det gjorde, at det næsten var umuligt på forhånd at vide, hvad afgørelsen ville blive. Den situation tog af med tiden, men holdt alligevel over de første 2-3 perioder.

Trods en lidt besværlig start lyk-

kedes det da at komme i gang med de egentlige opgaver.

En del opgaver var sat lidt i venteposition ude i kommunerne. Det var en naturlig reaktion, at det, der kunne vente, fik lov at vente til kommunen var samlet. Andre ting lignede mere panikløsninger, - lad os hellere få det sat i gang, så ingen kan standse det. Det var de mere luksusprægede ting, såsom svømmehaller og lignende.

Af mere reelle opgaver var det, der fulgte af udviklingen. Det er vist ægget og hønen om igen: Gav sammenlægningen udvikling, eller gav udviklingen sammenlægning? Der er nok lidt sandhed i begge dele.

Vi havde i 1968 fået S-toget med

H.C. Clausen - Lillerød
tyveminuttersdrift, så afstanden var blevet lidt kortere til København. Planen om en motorvej til Hillerød var langt fremme, alt sammen gjorde det attraktivt at bo i kommunen, og de 14.000 indbyggere i 1970 blev i løbet af tiåret til 21.000.

Kai Howald Petersen - Blovstrød

Udover tilvæksten skete i de år en voldsom ændring af hele samfundsmønstret. Op gennem tresserne - og forstærket i halvfjerds-erne - var der et stigende krav fra kvinderne selv, men også fra samfundet om, at kvinderne skulle ud på arbejdsmarkedet. Det blev ”in” at have et arbejde udenfor hjemmet, og for øvrigt også nødvendigt, når man økonomisk skulle klare at være med i ræset. Skulle arbejdet klares hjemme samtidigt, måtte der hjælpemidler til, så industrien blomstrede og skaffede

Oskar Jensen - Lyng-Uggeløse

nye arbejdspladser – møllen var sat i gang og kunne ikke standses. Det gav nye opgaver for samfundet, og da samfundet passes af kommunerne, gav det nye opgaver.

Det var en ung befolkning, der fyldte kommunen. Derfor blev de presserende opgaver koncentreret om børnene, hvor pasningen blev det store problem. Jeg indviede den første børneinstitution i 1969, og det blev til ca. 35 mere (inklusive de selvejende).

En stor del af arbejdskraften havde arbejde i København. Mange virksomheder manglede imidlertid plads til udvidelse og søgte ud fra byen, ofte til sydligere kommuner. Det gav transportproblemer, og så opstod ønsket om at skaffe flere arbejdspladser til kommunen. Vi havde lidt industri i Lille-rød Øst og noget i Vassingerød. Med IBM's flytning til Allerød i 1984 var kommunen blevet kendt i erhvervskredse, og et aktivt fremstød fra byrådets side bragte mange gode virksomheder til kommunen. Overraskende var det gang på gang at høre virksomhedsledere fortælle, at udover gode trafikforhold, og en garanteret hurtig sagsbehandling i teknisk forvaltning, var den dejlige natur omkring Allerød stærkt medvirkende til, at også virksomhedernes personale foretrak Allerød som nyt hjemsted for virksomheden.

Målet for byrådet havde været at skaffe balance mellem udbud og efterspørgsel af arbejdskraft og vi kom godt på vej.

Allerød Kommunes byvåben har tre gylde stubbe på lyseblå baggrund. I heraldikken er tre = mange, og stubbene henviser til de mange rydninger af skov, der skete i middelalderen, og som kan aflæses i de mange bynavne med endelsen -rød (rydning).

Jeg skulle egentlig have skrevet om "øretævernes holdeplads". Sådan har jeg imidlertid aldrig opfattet de 25 år med Allerød kommune. Jeg har oplevet et ualmindelig godt samarbejde i byrådet. Med respekt for hinandens holdninger, har det næsten altid lykkedes for byrådsgrupperne at samarbejde om, at få løst opgaverne i fællesskab, og så føles borgmesterposten ikke som "øretævernes holdeplads".

Det skal være mit ønske for kommunen, at et godt samarbejde også fremover vil præge byrådssamarbejdet.

Det tjener nu fællesskabet bedst.

Oskar Jensen

MED DAMPTOG FRA BIRKERØD TIL HILLERØD

Af Klaus Fisker

Indledning

Min artikel er baseret på mine egne oplevelser som pendler på Nordbanen i årene 1959-1965. Men jeg er fortsat gæst på Nordbanen, de fleste gange på rejse fra Allerød til København. Hver gang jeg sætter mig i toget, tænker jeg tilbage til banens start i 1864 og frem til i dag. Derfor indledes denne artikel også med en oversigt over banens udvikling igennem de seneste 150 år. Vi er vidne til en bane, der overlever, fordi banen skal betjene endnu flere borgere, der bosætter sig nord for Køben-

havn. Omvendt kan vi konstatere, at mange baner blev lukket i efterkrigstiden, især i de tyndt befolkede områder.

Nordbanens udvikling fra 1864 til 2013

Nordbanen har haft og har fortsat stor betydning for byerne langs banen. Nedenstående oversigt fortæller alene om udviklingen omkring byerne Birkerød og Lillerød:

Årene 1864 til 1934/35

Banen åbnede i 1864 som en enkeltsporet bane. En stærk side ved banedrift er fragt af gods. Københavns latrin blev fra 1901 til 1924 sendt med tog fra Amager til Møggården (Allerødgaard) i Blovstrød, ligesom banen klarede den tunge transport af mursten og

Dampmaskinen S 735, der kørte på Nordbanen

tegl fra både Birkerøds teglværker og teglværkerne i Allerød og Blouvstrød. Møbler fra Fritz Hansen, spånkurve, grus m.m. - Banen udkonkurrerer hestevognen!

Årene 1934/35 til 1968

Dobbeltsporet blev anlagt, øget frekvens, personbefordring i fokus, på godssiden øget konkurrence fra lastbiler!

Lillerød var indtil 1970 fortsat en mindre landkommune i modsætning til Birkerød og Hillerød.

Årene 1968 til 2016

Elektrificering af Nordbanen i 1968, senere en del af S-togsnettet. Kommunalreform 1970 med overgang fra landzoner til nye byzoner i Lillerød medfører flere borgere i Allerød Kommune, med tilbud om gode togforbindelser. Næsten intet gods. Forsvaret fortsat kunde hos DSB frem til 1970'erne, transport af Pansrede Mandskabsvogne fra Høvelte/Sandholm lejrene. I 2013 skitse fra Folketinget til tværforbindelse mellem Høvelte og Farum. Fra 2016 nyt digitalt signalsystem, plads til flere tog og kortere rejsetid! Visse tog fra Kbh. H til Allerød på kun 30 minutter!

Mit første møde med Banen

Som barn boede jeg tæt på Birkerød Station, på Bregnerødvej. Når dampmaskinerne (S-serien)¹ skul-

le videre mod Høvelte og Allerød Station, var der en særlig begivenhed, der trak. Oppe på broen lige nord for stationen, var der udsigt til at se, høre og føle dampmaskinens aggressive start.

Voldsomme eskalerende stød efterfulgt af en voldsom røgudvikling, var den pris voksne og børn måtte betale, når de skulle passere Kajerødbroen. Jeg var vidne til et tog, som havde meget travlt, på vej mod nord, til Allerød. For børn gav røgudviklingen anledning til leg, - vi var sammen med Kong Christian i Røg og Damp.

Indforskrevet som pendler med månedskort

I august 1959, 7 år gammel, begyndte min tvillingsøster og jeg vores skolegang i Hillerød, hos Marie Mørk. Derfor tog vi dagligt toget til Hillerød og hjem. Trækkraften på Nordbanen var, som nævnt, damplokomotiverne og dieselelektriske tog MY og MX. Fra slutningen af halvtredserne til midten af tresserne blev S-serien løbende udskiftet. Og mon ikke konerne til de mange parcellister, som boede ud til banen, måtte sørge for, at vasketøjet blev holdt inde døre, de dage hvor DSB kørte med dampmaskinerne?

Morgentoget

Rejsen mod Hillerød var om morgenen altid en rejse, der bare

Dampkedlen fyldes op med de store 'vandkanoner' i bl.a. Hillerød og Holte

skulle overstås. Mentalt indstillet på endestation Hillerød og undervisning på Mørks Skole. På Allerød Station steg flere skoleelever og gymnasieelever på. Jeg husker de brune CL-passagervogne med hensyn til interiør - mange Lille-rødborgere husker sikkert, at de har siddet på de velkendte brune sæder med høj ryg. Sofagrupper inddelt i små afdelinger indebar, at de rejsende kunne sidde vis a vis hinanden, og dermed var der inviteret til en mindre togpassiar. Jeg erindrer Hækkerup-brødrene Klaus og Hans siddende i en mindre sofagrube, hvor de udvekslede oplevelser fra deres liv som teenagere, inden de skulle starte på Frederiksborg Statsskole.

I vinteren 1964/1965 var jeg udsat for en helt speciel oplevelse. En morgen havde jeg travlt.

Afsted på cykel til stationen, men min NEFA-lygte var ikke at spore nogen steder. I stedet valgte jeg den lommelygte, som alle havde dengang. Stavlygten der kunne lyse hvidt, grønt og rødt. Denne mørke vintermorgen på Birkerød Station tog jeg en rask beslutning. Jeg ønskede, at det mindre dieseltog (MO-tog) skulle stoppe på netop det sted, hvor jeg stod på perronen. Tryllemidlet var selvfølgelig lygten, der kunne lyse rødt. Og rigtigt, toget stoppede! Ud sprang lokomotivføreren og togføreren. Og jeg fik mit livs største skideballe. - 'Om jeg var klar over, at jeg kunne forstyrre signal-systemerne i DSB?' Jeg blev befalelet, øjeblikkelig at henvende mig med lygten på Politistationen i Birkerød og redegøre for min civile ulydighed. Jeg må have set

Den 18. maj 1952 ændrede stationen navn fra Lillerød til Allerød. Her beundres det nye skilt af bankbestyrer Thorum, en ukendt, portør Lund og biograf-ejer Rasmussens datter Vivi og hendes mor.

meget forskrækket og ulykkelig ud! Derfor endte skideballen med, at jeg fik lov at stige på toget. Rystet var jeg hele dagen.

Skrækken for togføreren

Som sagt startede min pendlerkarriere som syvårig. Min søster og jeg havde altid den frygt, hvad der ville ske, hvis vi havde glemt vores togkort. Det hændte, og i de fleste tilfælde var togførerne i stand til at handle per konduite ved at sige, - Så viser du kortet to gange i morgen. Men en nødsituation kunne klares ved besøg på toilettet. Her kunne du låse dig inde. Og det røde metalskilt på døren sendte signalet: *Optaget*. En dag måtte vi ty til vores nødplan. Vores klassekammerat ovre

fra Søvej i Lillerød, Lene Haugsted, kom ikke af toget i tide på hjemturen. Husker en hurtigt forplantende lyd af klappende døre, langs perronkanten på Allerød Station. Da togføreren smækkede døren i for næsen af hende, brød hun ud i gråd. For lukkede togdøre, sendte et signal om, at toget nu var på vej i bevægelse. Der skulle være respekt for etaten DSB, og når en dør var lukket, skulle den være lukket. På dørene stod ovenikøbet skrevet med sort tekst på gul baggrund: ***Åbn ikke dørene for toget holder***, ovenikøbet på dansk, engelsk, tysk og fransk. For Lene var scenariet, at der efterfølgende var lagt op til en konfrontation med togføreren, for her var en rejsende uden hjemmel

Det er nok første gang, vi bringer et toilet-foto!

til befordring! Denne kendsgerning ville nærmest lægge livet i kaos. Derfor låste hun sig inde på toilettet, da toget var i færd med at forlade Allerød station. Hun kom hjem med os til Birkerød, hvor de voksne måtte træde til.

I øvrigt var et besøg på toilettet, en hel verden for sig selv. Derude var det ikke altid lige rent, og de tonede ruder gav et gråligt lys. Man mødte en håndvask flankeret af en sæbeholder til højre med den karakteristiske DSB-sæbe og som supplement, til venstre, en servietholder med de kendte servietter med træsplinter i sig. Når man havde forrettet sit ærinde på toilettet, skulle der skylles ud.

Til højre for toiletkummen var, uden sans for design, påmonteret en jernstang, som direkte havde for-

bindelse til jernklappen i bunden af toiletkummen. Ved et ryk i stangen åbnedes bunden af toilettet og indholdet blev slynget ud på jernbanetracéet. Et blik ned i toiletkummen forsikrede en om, at her var der fart på toget. Den ene svelle tog den anden. På denne måde kunne man sikre sig, at toiletindholdet blev fordelt ligeligt på strækningen mellem Birkerød og Hillerød. Men det var kun i det gamle Frederiksborg Amt, at man var villig til at modtage folks efterladenskaber. Staten DSB havde med omtanke på toiletdøren skrevet, at på strækningen mellem København og Holte var toilettet aflåst. Ja, der var forskel på land og by!

Eftermiddagstoget

Om eftermiddagen var det en befrielse at slippe fra skolegangen og få fri. Når dampmaskinen i Hillerød havde fået vand på, ovre ved broen over Hammersholtvej, var der afgang. Efter rangering i Hillerød havde lokomotivet nu bagenden i kørselsretningen. At kaste et blik på et ”omvendt” lokomotiv, er ikke en æstetisk nydelse. Modsat MY- og MX-maskinerne, som havde snuden i begge retninger. Mine studier af livet omkring Lillerød by begyndte ved indkørsel til Lillerød sogn. Vandtårnet, som jeg opfattede som en paddehat, lå lige

Kupé i personvogn "litra CL" med de brune lædersæder og flettede bagagenet (kf-interiør)

syd for Hammersholt, placeret i landlige omgivelser. Når vi kom til Allerød, var der ofte en form for højtidelighed over stationen. Det statsansatte personale ved Allerød Station handlede ofte patetisk ved ankomst og afgang. På officielle flagdage vejede det statslige splitflag hen over den "brede" perron og sendte det signal, at her ligger en statslig institution i landsbyen Lillerød. Det blev yderligere understreget på sommerdage, når stationsforstanderen kom ud fra kommandoposten, iført kasket med det brede røde bånd. Hans opgave var at sikre, at alt var klar til afgang. Det skete, at togføreren, modsat

stationsforstanderen, ofte hjalp ældre damer med rejsebagage eller holdt døren, når de skulle bestige de to trin op i den brune CL-pas-sagervogn. Det skete især ved afgang fra Allerød mod København, hvor Lillerødfruer i sommertøj og sommerhatte var klar til at få en kulturindsprøjtning i København. Ved udkørsel sagde toget farvel til Lillerød og Lillerød Kro, hvor dørene kunne stå åbne i sommerhalvåret. Lillerød Kro kaldte på en god håndværker. En "doven" dør, der aldrig blev lukket, sendte et signal om, at her i Lillerød måtte der en eller anden dag ske noget. Hvor var initiativet? Undtagelsen var Grum-Schwensens fabrik på

Pr. Valdemars Allé, hvor træaffald altid lå ud til banen. Der var liv i produktionen med den karakteristiske skorsten af jern. Her blev der produceret radio- og højtalerkabinetter.

De militære forlægninger i Nordsjælland og DSB

Fra 1911 og frem til i dag har forsvaret haft til huse i de militære kaserner i Høvelte og Sandholm. Dog fungerer Sandholmlejren i dag som indrejsecenter for asylansøgere. Nordbanen har betjent et utal af værnepligtige, som skulle rejse mellem hjemmet og Høvelte/Sandholmlejrene.

En midnat i foråret 1968, lige før indvielsen af den elektrificerede Nordbane, var der mange værnepligtige med det sidste tog fra København til Høvelte/Sandholm. Især mange jyske værnepligtige lå ved livgarden, og København var som en magnet for dem, - besøg skulle der til. Højt humør efter byturen var ikke usædvanligt. Men medpassagererne skulle skånes for chikanerende optræden, og derfor var der ofte militærpoliti (MP) med det sidste tog. Denne aften var en værnepligtig ikke påklædt efter reglerne. Ifølge disse var værnets nye udgangsuniform grøn med dertil hørende sorte sko. Men denne værnepligtige havde iført sig brune sko, og han blev derfor

Høvelte Trinbræt

holdt tilbage af MP'erne, og fik verdens største skideballe. En kvindelig civilist brød ind og sagde til "rødhæterne", at det ikke var en måde at tale til sådan en ung mand på.

Og mens MP'erne gik i dialog med den kvindelige civilist forsvandt den skyldige værnepligtige i mængden af soldater på Birkerød Station og bevægede sig over til Terkelsens blå busser. Vognmand Terkelsen fra Bagsværd havde koncession til at køre de værnepligtige til Høvelte/Sandholm.

Fra indvielsen den 25. maj 1968 af den elektrificerede Nordbane, var Høvelte Trinbræt klar til at modtage rejsende på den legendariske træperron. Som nævnt, er planlæggerne i disse år i fuld gang med at sætte fokus på Hø-

S-togene kom til Allerød i 1968, og det blev fejret!

velte og de fremtidige udfordringer/muligheder for sammensmeltning af Farumbanen og Nordbanen. Hvilken skæbne vil ramme den gamle træperron i Høvelte?

Noter:

1) De legendariske S-maskiner stammer fra perioden 1924-28, og de første to blev importeret fra Tyskland, medens de resterende 18 maskiner blev produceret på Frich's Maskinfabrik i Aarhus. Lørdag den 14. september 2019 kørte den kendte S-maskine for sidste gang på skinner i Danmark og er i dag på Jernbanemuseet i Odense.

Kilder:

- 1) John Poulsen: *Nordbanen - Med tog til Nordsjælland gennem 125 år.*

- 2) *S-Banen 1934-2009*
Banebøger. Morten Flindt Larsen og John Poulsen, 2009.

- 3) Nøglehullet nr. 2/2014:
Ole Høegh Post:
Nordbanen

- 4) Nøglehullet nr. 1/2015:
Ole Høegh Post:
Nordbanen 150 år. Omkring stationen

- 5) Klaus Fisker:
Kulturhistoriske noter fra min opvækst i oplandsbyen Birkerød, 1955-1970.

Per-Olof Johanssons fortælling om Lillerød Spånkurvefabrik i P1-udsendelsen "Stedsans" fra 2012 er blevet ophøjet til digital kulturarv og kan nu igen afspilles. Her ses han ved præsentationen af bogen En tid med spånkurve.

HØR OM SPÅNKURVE PÅ DanskKulturarv.dk

Hvis man har lyst til at høre om spånkurve og Lillerød Spånkurvefabrik på Tokkekøvej, er det nu igen muligt. P1-programmet 'Stedsans' besøgte Lillerød i 2012, hvor Per-Olof Johansson fortalte værten, Susanna Sommers om spånkurve og familien Johanssons kurvefabrik. Den lå først på Pr. Valdemars Allé 5, hvor Allerød Vinhandel i dag har til huse, men efter kort tid fik fabrikken en

afdeling i Lilledal på M.D. Madsensvej 4 og en afdeling på Tokkekøvej 9.

Desværre blev programmet på et tidspunkt fjernet fra DR's hjemmeside. Men nu er udsendelsen blevet ophøjet til *digital kulturarv*, og man kan høre eller genhøre programmet på hejmmesiden:

<https://www.danskkulturarv.dk/dr/stedsans-sp%C3%A5nkurve/>

- eller man kan Google: Spånkurve dansk kulturarv.

Dæmpegaards mange bygninger udgør næsten en mindre landsby.

DÆMPEGAARD I TOKKEKØB HEGN

Dæmpegaard blev opført tilbage i 1788-89 som skovridergård til Tokkekøb Hegn i det, der siden var Hørsholm Skovdistrikt, nu Københavns Skovdistrikt. Den særdeles bevaringsværdige og meget smukke gård er nu blevet sørgelig aktuel, idet ejeren Naturstyrelsen ønsker at nedrive bygningerne! I vore - og nok rigtig mange andres øjne - lyder det helt utroligt. Stedet må betegnes som helt umisteligt. Gården var efter nogle ejerskifter igen havnet hos skovvæsenet, og havde indtil 2018 været tjenestebolig for en skovløber,

herunder også samlingspunkt for skovarbejdere og skovløbere og været garage og mandskabsrum. Naturstyrelsen fik i 2018 afslag fra Skovlovsmyndigheden på en eventuel udstykning. Man har gennemprøvet afgørelsen i 2020 med samme afslag, og man overvejede at sælge til liberalt erhverv, men kunne ikke stå inde for øget biltrafik i skoven og på Frederik den 7.s Vej. Styrelsen forsøgte i foråret 2018 og igen i efteråret 2019 at udleje bygningerne, men det er ikke lykkedes at finde lejere, der kan eller vil stille sikkerhed for fremtidige nødvendige restaureringsarbejder på den noget nedslidte ejendom – og det kan vel ikke være nogen overraskelse!

I 1960'erne gravede Frederiksholms Teglværker ler syd for og helt tæt på Dæmpegaard. Den tømte lergrav blev siden til den nu smukke sø.

Formålet med sonderingerne har været at bevare bygningerne, ikke at udleje en byggegrund!

”Efter nedrivning ser Naturstyrelsen ... et betydeligt potentiale på de 10.000 m², der vil overgå til en naturtilstand med spændende indslag i form af søbred, udsigt over slettearealerne og den gamle skovløberhaves frugttræer, der vil kunne blive til glæde for skovens brugere.” – som der står i et bilag til nedrivningsansøgningen – og så kommer der måske også et shelter med vandpost! Suk!

Som nævnt var Dæmpegaard bolig

for 6 forskellige skovridere fra 1788 indtil 1904, hvor gården kom i offentlig auktion af to omgange og solgtes for 28.000 kr. til privat brug for en direktør Martin Des-sau. Dæmpegaard var i årene herefter privatejet lystgård. En ny skovriderbolig opførtes ved Fladmosehus på Kongevejen i Blovstrød for skovrider Haugberg, og blev siden overtaget som kommunkontor for Blovstrød Kommune (nu Kongevejsskolen). Efter 10 forskellige ejere overtog Frederiksholms Teglværker gården og noget af marken til lergrav-

Dæmpegaards hovedbygningens sydfacade.

ning. I en del år gravede man i en lergav tæt syd for gården, - nu en nydelig sø. Leret blev kørt med tipvogne ned til en aflæsningsrampe ved Stumpedyssevej, hvor lastbiler tog sig af det.

I november 1970 mageskiftede teglværkerne med statsskoven og gravede videre på den anden side af Skovridervej. Efter endt gravning efterbehandlede lergraven til den nu smukke 'Lergravsø'.

I 1964 solgtes Dæmpegaard tilbage til Skovdistriktet, dvs. Staten. Nogle år før var ejendomsvurderingen 123.000 kr., men værdien af lergravningsretten ansattes til 180.000 kr., som forpagtedes af private.

Det er næsten forkert i en beskrivelse af Dæmpegaard, ikke at nævne Kongedyssen, der egentlig hedder Dæmpegaard-dyssen og ligger tæt vest for gården.

Den imponerende og ret ikoniske langdysse er af besindige forskere kaldt 'Sjællands smukkeste langdysse', og blev fredet i 1904, da Nationalmuseet ikke turde lade den være i privateje efter salget af gården.

I la Cours 'Danske Gaarde' fra 1920'erne står om dyssen: "På dyssens Dæksten har der engang stået 33 soldater med fuld oppakning", - så ved vi lidt om formatet! I dag er Dæmpegaard noget slidt efter 230 år, heraf en del år som

privateje. Nogle af de ret mange bygninger må være kommet til gennem årene, men at de ældste bygninger er dem fra byggeriet i 1788, virker troværdigt. Alle bygninger, der er nu 5 sammenbyggede og fritliggende, er opført i tjæret bindingsværk med gulkalkede tavler og er stråtækte. De fremtræder utrolig smukke. I førnævnte 'Danske Gaarde' omtales hovedbygningen som "opført i villastil med stentag", men har

altså siden fået stråtag. Dengang sørgede en høj vindmotor for gårdens vandforsyning.

Gårdens jorder udgør 64 tdr. land, heraf have og skov 14 tdr. Jorderne har ikke været dyrket nogle år, men ligger åbne som græsningsarealer.

Der vil være et betydeligt renoveringsarbejde for de 737 smukke kvadratmeter under tag.

Ole Høegh Post

Dæmpegaards vestlænge indeholder staldene og har et meget slidt stråtag.

Gl. Lyngevej med bondehuse og Egen til højre. Julen 2011.

EGEN I LILLERØD

Der vokser sikkert mange gode egetræer i Lillerød og omegn, men vist ingen, der kan måle sig med 'EGEN' ved starten af Gl. Lyngevej. Det er en imponerende, ældgammel og tykmavet eg, der bare hedder 'Egen'.

Stammen er 1½ meter tyk, den velformede krone rager ud over vejen, og der er en stensætning fra skellet til hjørneejendommen Frederiksborgvej 55, der i mange år har båret navnet 'Egen'.

Oprindeligt lå her en af Lillerød større gårde, 'Gravensten', men denne gård nedbrændte før 1850 og blev aldrig genopbygget.

Egen har vokset på grunden til 'Gravensten' lige ved gadekæret (opfyldt i 1952) i Lillerøds landsbymidte, og det har været foreslået, at dette må have været tingstedet, hvor Lillerøds gårdmænd mødtes til drøftelse om fællesskabet i landsbyen.

Da LAFAK udgav Mogens Ebbesens foredragsrække 'Fortid i Lillerød' som sin første bog i 1983, valgte vi som forsidemotiv et fint sort/hvidt foto af netop 'Egen' og bondehusene overfor. Mere Lillerødsk kunne det næppe blive.

OHP

HAGEMEISTERS HUSE

I det nordligste hjørne af Allerød kommune har en mærkelig mand sat sit fingeraftryk på en bebyggelse, der hverken er landsby, sommerhuse eller bare en skovvej. Frederik d. 7.'s Vej, en sidevej til Kirkeltevej, midt mellem Tokkekøb Hegn, Store Dyrehave og Dæmpegårdsletten, har en unik bygningskultur præget af den me-

gen natur, en del romantik – og enkelte steder af multitalentet William Hagemeister.

Det er lidt uklart, om William 'Bill' Hagemeisters rigtige titel skal være kedelsmed, arkitekt, bygmester, idrætsmand og spejder eller vildmand og enegænger.

Helt *lokal* kan vi heller ikke kalde ham, for han boede mest i København og Holte, men vi er nogen, der synes, at han hører til vores egn, hvor han gennem mange år omkring 1960'erne var en fast del

Hagemeisters selvbyggede hus på Frederik 7. Vej 25. 1969.

Da William Hagemeister byggede sit hus i Holte i 1938, dengang 44 år, var han så kendt, at Dansk Atletikforbunds landstræner Carl Silferstrand skrev om ham i Idrætsbladet: 'Se paa ham! Er det ikke som at betragte en af Oldtidens Titaner? Finder der noget, der er for tungt for disse arme, som hviler paa Plankerne? Se paa det rolige og sikre Smil, bag hvilket der findes en Energi, der aldrig giver op. Man maa beundre dette Mandfolk. Man beskæftiger sig saa meget med idrætslige Præstationer, men er Hagemiesters Kæmpearbejde ikke en Omtale værd?'

Journalisten fortsætter:- Silferstrand har Ret, Hagemeister er absolut en af de største Idrætsmænd, Danmark har fostret...

af skoven – og ikke så meget bybilledet – og hvor han sluttede sit eventyrlige liv i sit selvbyggede hus.

Når vi her vil riste Hagemeister en lokal rune, er det netop fordi vi er mange, der jævnligt er stødt på denne personlighed til fods i skoven, på cykel i egnen, badende i skovsøerne, eller som har kendt noget af hans historie – eller har bemærket hans huse.

Idrætsmanden

Som antydnet har han prøvet lidt af

af hvert: Joachim William Georg Hagemeister blev født den 12. januar 1894 og blev som ung mand en særdeles bemærkelsesværdig idrætsmand. I en række år mellem 1920 og 1928 var han danmarksmester i hammerkast. I 1926, -27 og -33 var han danmarksmester i vægtløftning i sværvægt, men han var også pænt præmieret i kapgang, diskoskast, maratonløb og sandelig også i ti-kamp.

I en artikel i Idrætsbladet fra slutningen af 1930'erne bedømmes vor Hagemeister i svulstlige vendinger under overskriften "En idrættens Stormand" som "absolut en af de største Idrætsmænd Danmark har fostret."

Bill Hagemeister som 75-årig i 1969 i sin normale sommerpåkledning.

Efter endt uddannelse som maskinist og kedelsmed fik Hagemeister lyst til noget andet, og under lånt kunstnernavn tog han engagement som stærk mand i det omreisende cirkus 'Alaska', hvor han bar tunge vægte og rev telefonbøger over – foruden alle de kraftpræstationer, der dengang var moderne i cirkusverdenen. Hans slutnummer forgik i en trapez, hvor han hængende i knæhaserne, bar en lille hest i et mundbid!

Husbyggeren

Helt borgerligt arbejdede Hagemeister i 25 år som kedelsmed på Orlogsværftet i København, men i fritiden – når han da ikke kastede med hamre og diskosser – brugte han andre 25 år som aktiv spejderleder. Som andre af hovedstadens spejdere blev han optaget af skoven og naturen ved Storedam i Tokkekøb Hegn, hvor Det Danske Spejderkorps har haft hytter og lejrgrunde – og betydelige oplevelser – siden spejderkorpsets barndom. På en eller anden måde lykkedes det nogle af disse gamle drenge at vende tilbage som voksne og erhverve byggegrunde fra bl.a. Dæmpegårds jorder ved skovvejen Frederik den 7.'s Vej. Her byggede man weekendhytter, sommerhuse - og efterhånden helårshuse.

Som garvet spejderleder kendte

Hagemeister byggede 'Granlund'en' på bestilling. 2002

Bill Hagemeister nogle af de første grundejere, og en af dem, Kai Lundby fra Frederiksberg, der ejede flere grunde, bestilte den allerede erfarne husbygger til at opføre et bjælkehus i skoven nord for vejen – ”Granlund’en”. En anden, Frithjof Stephan, fik bygget et mindre bjælkehus, som blev tilhugget som samlesæt ved Hagemiesters hus i Holte – og derefter opstillet på Frederik den 7.'s Vej – hvor Stephan i øvrigt boede siden 1955.

Bill Hagemeister havde allerede da bygget adskillige huse og hytter – helt alene og gerne af træ. Som 75-årig hævdede han at have bygget 48 huse! Sit eget bjælkehus byggede han på en grund ved siden af Stephans på Frederik den 7.'s Vej 25 i begyndelsen af 1960'erne. Stilen er ret speciel her i Danmark, og Hagemeister har tydeligt fået inspiration fra nubyggerhuse i Nordamerika, fra norske

og svenske bjælkehuse – og fra den omgivende natur. Bil Hagemesters version har rustikke, utilhugne stammer, hugget sammen i såkaldt *lafte teknik* – dvs. at tømmerstokkene, hvor de mødtes i hjørnerne, er hugget ind i hinanden med krydsende, udragende endestykker. Hagemesters hjørner rager ekstra langt ud – en dekorativ og funktionel effekt.

Først gravede og støbte han fundamenterne, hvorpå han opmurede meterhøje kampestensokler. Tømmerstokkene fik en håndhugget hulning på undersiderne, således at de nøje passer ovenpå den underliggende runde stamme. Hagemester brugte den gamle opskrift med mos som tætning, eller af og til med nogle lag ”moderne” bølgepap. Stammernes rodender og topender lagdes skiftevis, og tømmerets udtørring og svind skulle beregnes ret nøje inden vindues- og dørkarme kunne monteres.

Trætaget hvilede på åse og blev beklædt med tagpap – moderne i forhold til de norske med birkebark, men stadig med græstørv øverst. Tykkelsen af græstaget kræver en markant, bred og meget dekorativ vindskede.

Man kan vist roligt sige, at Bill Hagemester fik afløb for sin utrolige energi og rigtig god brug for

alle sine kæmpekræfter. Man kan sagtens tabe pusten, hvis man tænker over en sådan byggeopgave, ikke mindst når man ved, at Hagemester gjorde det hele alene. Det føles helt godt at klappe på sådan en husvæg!

Og så har man svært ved at se, at der også blev overskud til en hustru, men gennem alle årene var William Hagemester gift med sin Marie. Vi hører ikke meget om hende, men dog dette, at erfaringerne havde lært hende, at kraftkarlen ville kunne tømme for mange fade ved gæstebud, og derfor havde hun vænnet sig til, at han skulle have ”lagt bunden” med en skudefuld havregrød, inden de tog hjemmefra!

Spejderen

Det er som eneren, naturmennesket og slideren, at nogle af os har mødt den lille brede mand til fods og på cykel, gerne med korte bukser, gummistøvler og kortærmet skjorte næsten året rundt. Enten i sving med økse, kampesten og hejseværk – eller måske svømmende i Storedam. Han kørte aldrig bil, men sås tit på en gammel cykel. Manden – og hustruen – fra skoven fik da også kælenavnene ”Tarzan og Jane” af de lokale fra vejen.

Det hører med til billedet af Bill Hagemester, at han gennem

mange år var med i spejderkorpsets lederarbejde, bl.a. som hytteinspektør og opsynsmand for flere lejrgrunde og weekend-hytter, som han jo havde et nært forhold til.

Han huskes formentlig af mange, nu voksne drenge, når han passende klædt ud (eller af!) spillede rollen som vildmand eller negerhøvding i fantasifulde og oplevelsesmættede natøvelser. Sådanne også for lokale Lillerødspejdere, da nogle ledere engang i 1968 formåede den dengang ældre herre at agere åndemaner ude i Tokkekøb Hegn en vinternat ved et osende bål, udklædt i 2-3 rådyrskind. En indlevelse i sådanne roller han måske kunne have, fordi han i sin ungdom også gav sig af med at skrive skuespil.

Vi hentede i øvrigt samme år Bill Hagemeister til Lillerød, hvor han skulle fortælle byens spejdere om skov og skovbrug. Han holdt ved den lejlighed noget i retning af en akademisk forelæsning i et forfinet sprog om emnet, som vi havde ventet ville dufte lidt af harpiks. I juli 1969 lavede Allerødposten et 75-årsfødselsdagsinterview ved et besøg i Hagemeisters paradis på Frederik den 7.'s Vej. Den tydeligt imponerede journalist, J.F. Ekvall, fik det hele med og noterede, at "han er fyldt 75 år, ser ud som en

Hagemeister som zuluhøvdingen 'Tal-Hajus' under en spejderturnering på landsplan 1953

60-årig og taler som en 40-årig. Sprudlende og levende fortæller han om begivenheder og tildragelser, der kan tage vejret selv fra en gammel eventyrer" – Ekvall var medlem af Eventyrernes Klub. William Hagemeister døde den 10. januar 1974.

Desværre har Arkivet ikke ret meget om denne personlighed, men det kunne være spændende at høre fra dem, der ved mere om vores lokale kraftkarl.

Ole Høegh Post

Artiklen har været bragt i en let forandret form i Nøglehullet nr. 2/2002

LAFAKs firmamedlemmer

Airphoto.dk	Huset Hauberg
Allerød Bog & Idé	Krukkerne Blomster og Vin
Allerød Fysioterapeuterne	Laser Technical Services A/S
Allerød Fysioterapi og Træning	Lillerød Brugsforening – KVICKLY Allerød
Allerød Handelsforening	Lynge Erhvervsforening
Allerød Planteskole	LyngeTand
Allerød Rotary Klub	Marianne Møllebro - ejendomsmægler
AllerødTransporten A/S	Møllehøj Landbrug, Lille Lyngby
Alt om Blovstrød	Nejstgaard & Vetlov, Statsaut. Revisions-a/s
Bedre Bad Allerød -VVS Aps.	Carl Nielsen & Søn A/S
Birkholm Planteskole A/S	Nordea Allerød
Bo' s Autoservice v/ Bo Hansen	People - Organisationsudvikling
Aage Christiansen & Søn Aps. Malerfa.	PP Møbler
Click Allerød Foto	Republic of Fritz Hansen
Danbolig Allerød	Roma Pizzeria & Grill Bar
Fri Bike Shop, Lynge	Schouboefonden
Anne Franch Møbelpolstring	Skjold Burne v/ Claus A. Østberg
Handelsbanken i Lillerød	Superbrugsen - Lynge-Uggeløse Brugsforening
Karin Hermansen - Guld - Sølv - Ure	V.B. Byggeindustri A/S
Hjertebegravelse Allerød	

Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Allerød Kommune, Kirkehavgård, Kirkehaven 10, Lillerød, 3450 Allerød, tlf. 48 170891. Åbningstid: Tirsdage kl. 9.00-13.00 samt efter aftale med arkivleder Birthe Skovholm på mail eller telefon.

Henvendelse kan også ske til:

John Nørskov Hansen , Havebovej 12, 3450 Allerød

Arkivets e-mailadresse: LAFAK@LAFAK.dk - Hjemmeside: www.lafak.dk

"Nøglehullet" er arkivets og foreningens medlemsblad. Redaktion: Birthe Skovholm, Ole Høegh Post. Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S.
Oplag: 650 eksp. ISSN 0905-4146

Juni 2020

Fotografier med kendt fotograf: Allerød Nyt s.3, Annelise Drewes s. 16, Klaus Fisker s. 15, Gunner Larsen s. 7 ø, Ole Høegh Post: s. 1-2 og s. 17-22 samt s. 25, Jan F. Stephan s. 23